

Teorie a metodika výchovy

II. část

Mgr. Lenka Ďulíková

Zakončení

- ▶ písemná zkouška (otevřené/uzavřené otázky)
- ▶ 12.5. (13:00-15:35)

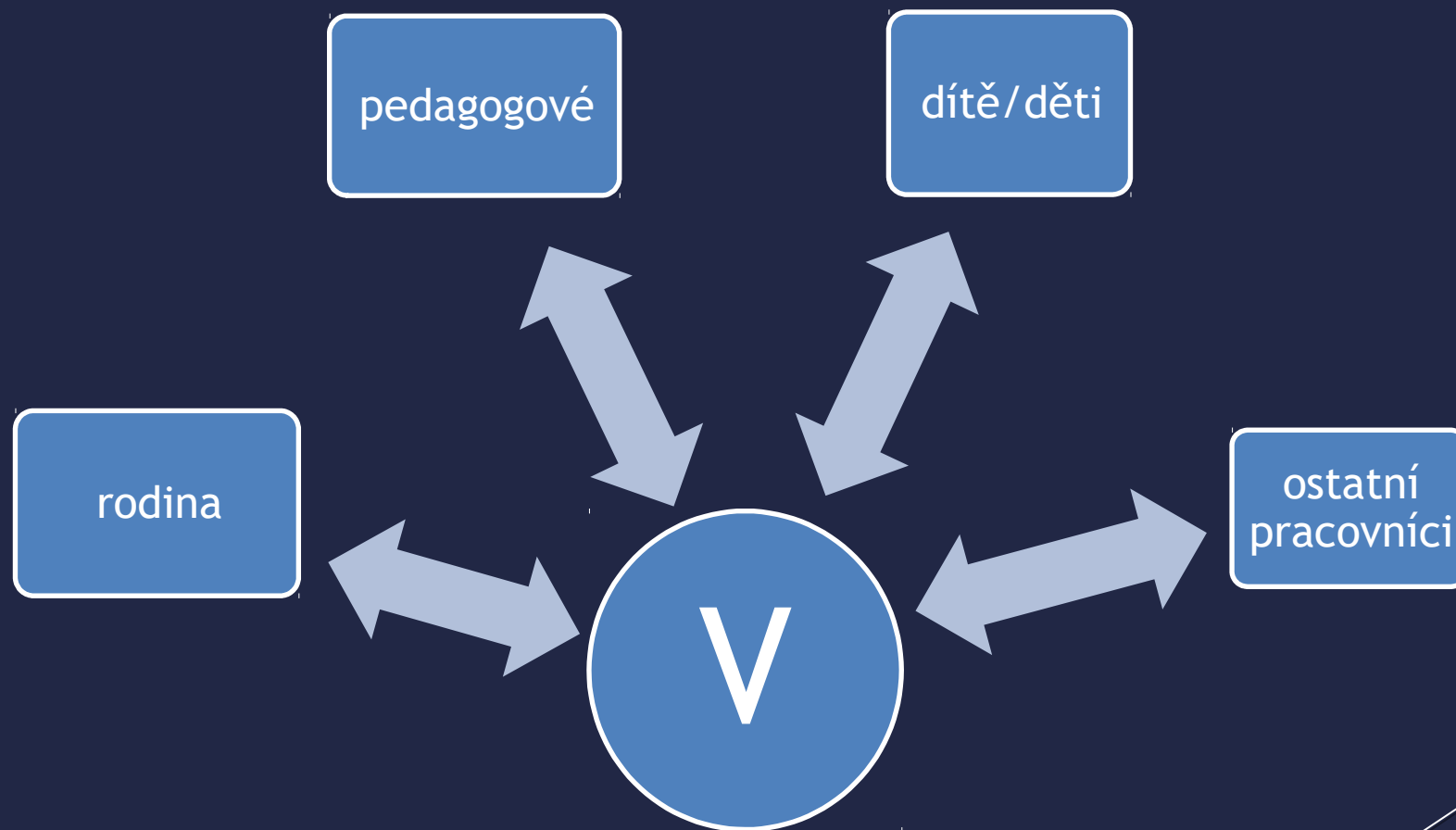
Legislativa

Zákon č. 561/2004 Sb.	Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)
Zákon č. 563/2004 Sb.	Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
Vyhláška č. 74/2005	Vyhláška o zájmovém vzdělávání
Vyhláška č. 72/2005 Sb.	Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
Vyhláška č. 317/2005 Sb.	Vyhláška o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků

Kompetence vychovatele/ky

- ▶ osobnostní
  - ▶ pedagogicko-psychologické
- + komunikační, řídicí, poradenské, sebereflektivní,
informační, speciálně pedagogické...
-
- ▶ tvorba, průběžná aktualizace, vedení, rozvíjení výchovných, vzdělávacích, zájmových, sportovních, kulturních a dalších programů...
  - ▶ pedagogická dokumentace
  - ▶ diagnostika, konzultační činnosti...

► spolupráce s

Rozvoj kompetencí u dětí

- ▶ celkový rozvoj osobnosti, rozvíjení zájmového vzdělávání, znalostí a tvořivých schopností...
- ▶ kompenzuje zátěž školy, duševní hygiena, kulturní, relaxační a regenerační, sociální a preventivní
- ▶ rozvíjí schopnosti, znalosti, dovednosti, talent, upevňuje sociální vztahy...hodnoty
- ▶ výchova ve volném čase a také k volnému času!

(vychovávaný je objektem i subjektem výchovy)

Zásady výchovy ve volném čase

- ▶ pedagogické ovlivňování VČ (nenásilné, cílevědomé)
- ▶ dobrovolnost (motivace?)
- ▶ jednota a specifičnost (cíl v souladu s výukou)
- ▶ aktivita (i od dětí!, podíl)
- ▶ seberealizace (prožitek úspěchu)
- ▶ pestrost, přitažlivost (respekt potřeb dětí)
- ▶ odpočinek, rekreace
- ▶ citlivost, citovost
- ▶ sociální kontakt

(Bendl, 2015)

Báze moci v komunikaci

Co je moc?

- ▶ obsah a VZTAH (moc ovlivňuje naši komunikaci a opačně)

French a Raven (1968)

- ▶ Legitimní - paní učitelka, zaměstnavatel
- ▶ Odměňovací
- ▶ Donucovací
- ▶ Referenční - partner/ka, kamarád/ka
- ▶ Expertní - lékař, média

Autorita a kázeň

Autorita

- ▶ jedna z podstatných forem uskutečňování moci - založena na obecném uznávání oprávněnosti, tj. legitimacy, vlivu určité osobnosti, instituce nebo skupiny (samotná moc - schopnost donutit někoho, aby si počínal jinak, než by chtěl)
  - ▶ formální x neformální...
  - ▶ partnerský vztah edukátora a žáka + řád (odpovědnost)

Čím můžeme dávat najevo autoritu?

Kázeň

- ▶ dobrovolné (vnitřní)/nucené (vnější) podřizování se jednotlivce/společnosti určité autoritě, pořádku, řádu, dodržování zadaných norem chování
  - ▶ funkce: orientace ve společnosti, chrání před bezprávím a konflikty, sebekázeň, fungování společnosti, výkonová

Jak na nekázeň?

- ▶ zapojit děti ihned, pozorovat, oční kontakt, interakce, skupinová práce
- ▶ neustoupit, když jsou narušována pravidla, nezastrašovat „ještě jednou to budu muset říct...“, čekat na vyplnění v klidu
- ▶ pochvaly, odměny a eliminace hrozby a trestu
- ▶ cíl práce, zapojení, dodržení času, otázky udržují při aktivitě, zpětná vazba...
- ▶ nabídnout a ukázat to pozitivní a krásné...jít příkladem

Agrese

- ▶ nepřátelství, útočnost vůči osobě, předmětu či překážce na cestě k uspokojování potřeby, může se projevit otevřeně, být potlačena, být přesunuta, projevit se psychosomatickými důsledky
- ▶ chování člověka - jednání poškozující ostatní, ale i jakékoliv jednání a chování, které směřuje k dosažení určitých výhod a prosazení cílů
- ▶ nebezpečí šikany!
  - ▶ fyzická aktivní přímá - např. rvačka
  - ▶ fyzická aktivní nepřímá - např. pokud někomu zaplatíme, aby někomu ublížil
  - ▶ fyzická pasivní přímá - např. bráním někomu, aby dosáhl cíle
  - ▶ fyzická pasivní nepřímá - např. odmítání splnit kladené požadavky
  - ▶ verbální aktivní přímá - např. slovní urážky
  - ▶ verbální aktivní nepřímá - např. šíření pomluv
  - ▶ verbální pasivní přímá - např. odmítám se s někým mluvit
  - ▶ verbální pasivní nepřímá - např. pokud se někoho nezastaneme, když ho ostatní kritizují

Šikana

vývojové stupně šikanování:

1. zrod ostrakismu
  2. fyzická agrese a přitvrzování manipulace
  3. klíčový moment - vytvoření jádra
  4. většina přijímá normy agresorů
  5. totalita neboli dokonalá šikana
- ▶ ponižování/týrání jedinců jinými, cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo jedinci vůči osobě, která se nemůže nebo neumí bránit
  - ▶ agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi/skupině žáků/učiteli, opakuje se (nikoli nutně)
  - ▶ vědomé, záměrné, úmyslné (skryté) snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně...
  - ▶ <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny?highlightWords=Metodick%C3%A9+doporu%C4%8Den%C3%AD+pro+prim%C3%A1rn%C3%AD+prevenci+rizikov%C3%A9ho+chov%C3%A1n%C3%AD+C5%A1kol%C3%A1ch>

přímé:

- ▶ 1) posměch: poznámky na adresu dítěte, pokořující přezdívka, nadávky
- ▶ 2) kritika dítěte, výtky na jeho adresu pronášené nenávistným, pohrdavým tónem
- ▶ 3) příkazy, které dítě dostává od jiných dětí, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že jim dítě podřizuje
- ▶ 4) honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které jsou třeba zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- ▶ 5) rvačky, v nichž jeden z účastníků je slabší a snaží se uniknout (menší dítě někdy s pláčem)

nepřímé:

- ▶ 1) dítě je o přestávkách často samo, ostatní o ně nejeví zájem, nemá kamarády
- ▶ 2) při týmových sportech bývá dítě voleno do mužstva mezi posledními
- ▶ 3) o přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- ▶ 4) má-li dítě promluvit před třídou, je nejisté, ustrašené
- ▶ 5) působí smutně až depresivně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- ▶ 6) zhoršuje se jeho školní prospěch, někdy náhle
- ▶ 7) jeho věci jsou poškozené nebo znečistěné
- ▶ 8) poškozený nebo zašpiněný oděv
- ▶ 9) odřeniny, modřiny, škrábance, řezné rány, které dítě nedokáže uspokojivě vysvětlit

„Nejvzácnějším zdrojem není ropa, kovy, čistý vzduch, kapitál, práce nebo technologie. Je jím naše ochota si naslouchat, učit se od sebe navzájem a pravdu hledat, nikoli ji prostě mít.“

(Donella Meadowsová)

Jak postupovat?

1. udělat si čas
2. nereagovat na druhého svými dovětky
3. písemný záznam
4. klidné prostředí
5. oční kontakt!

(ovšem možnost se doptat zopakováním)

Jaké jsou vaše postřehy?

Neverbální komunikace?

Jak jste se cítili?

Jaký je cíl (záměr)?

Potřeba komentování?

Co znamená naslouchat?

- ▶ NESOUDIT
- ▶ snažit se druhého pochopit
- ▶ je to energie tomu druhému
- ▶ nepřikyvuji, tím totiž vyjádřím nějaký názor - pouze oční kontakt
- ▶ dávám prostor tomu druhému se vyjádřit a nechám odhalit niterní pocity
- ▶ naslouchám druhým i sobě!
- ▶ je příjemné, že někdo druhý naslouchá
- ▶ důvěra
- ▶ nové podněty
- ▶ přemýšlím o sobě...

Metodika práce - zkušenosti

- ▶ měsíční plán, deník
- ▶ motivační principy: odměny, pochvaly
- ▶ mail, telefon s rodiči
- ▶ fotografování, WS dětí (rozvoj zodpovědnosti)
- ▶ hry s cílem: kooperační, šifrovací, skupinové, individuální, kreativní, hodnotové, pracovní...improvizační (dramatické)
- ▶ reflexivní kolečko, sebereflexe
- ▶ projekty se vzdělávacím cílem (M. Terezie, Vánoce, ČSR...)
- ▶ rozbor krizí
- ▶ dobrovolnost
- ▶ vaření, výroba budky, fitness cvičení...“paní vychovatelka“

Úkol navíc:

„V mé profesi vychovatele/ky“

Co je pro mě nejdůležitější, abych mohl vykonávat profesi vychovatele/ky:

Bez čeho se neobejdu:

Co potřebuji od druhých:

Před čím se musím bránit, co mi brání ve výkonu:

Literatura

- ▶ ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2993-0.
- ▶ KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
- ▶ MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.
- ▶ MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3123-9.
- ▶ THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
- ▶ NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie organizace*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 802470577x.
- ▶ ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.
- ▶ Průcha, J., Mareš, J., Walterová, E. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998. 328 s. ISBN 80- 7178-252-1
- ▶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013. 142 s. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z WWW:<http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.
- ▶ *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních*. [online]. Praha: MŠMT, 2016. 28 s. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z WWW:<<http://www.msmt.cz/file/38988/>>.
- ▶ HAVRDOVÁ, Zuzana a Martin HAJNÝ. *Praktická supervize: průvodce supervizí pro začínající supervizory, manažery a příjemce supervize*. Praha: Galén, c2008. ISBN 978-80-7262-532-1.
- ▶ ROSENBERG, Marshall B. *Co řeknete, změní váš svět*. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026209126.
- ▶ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.
- ▶ *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 8071843105.
- ▶ BENDL, Stanislav. *Školní kázeň: metody a strategie*. Praha: ISV, 2001. Pedagogika (ISV). ISBN 80-85866-80-3.
- ▶ UHER, Jan. *Problém kázně*. V Praze: Nákladem Dědictví Komenského, 1924.
- ▶ VALIŠOVÁ, Alena. *Jak získat, udržet a neztrácet autoritu*. Praha: Grada, 2008. Psychologie pro každého. ISBN 80-247-2282-8.
- ▶ JANATA, Jaromír. *Agrese, tolerance a intolerance*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-889-x.
- ▶ ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998. ISBN 80-902614-1-8.
- ▶ RAVEN, B. H. A power/interaction model of interpersonal influence: French and Raven thirty years later, *Journal of Social Behavior and Personality*, 1992, 7.

Děkuji za pozornost 😊